

УДК 378.147:376.352 (477)

О.Ф.Мусійовська, Б.І.Шуневич м.Львів, Україна

МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ КОМБІНОВАНОГО НАВЧАННЯ

Впровадження нових технологій у навчальний процес вищої школи, вимагає розв'язання не тільки організаційно методичних та дидактичних, а й багатьох психолого-педагогічних проблем в тому числі і проблеми мотивації викладачів до застосування новітніх засобів та методів організації навчання. Аналіз цих проблем і способи їх розв'язання є предметом багатьох наукових досліджень у зарубіжній та вітчизняній педагогіці. Вони розглянуті у працях В. Беспалька [1], В. Кухаренка [6], А. Маслоу [2], Л. Морської [3], О. Мусійовської [4], С. Рубінштейна [5], Х. Хекхаузена [7], Б. Шуневича [8] та ін.

Х. Хекхаузен вважає, що поняття мотивації охоплює цілий ряд моментів внутрішньої психологічної діяльності людини таких як «потреба, спонукання, потяг, схильність, прагнення і т. д.» [7, с.126]. На думку В. Беспалька наявність мотивації – це перша необхідна умова для досягнення успішного результату у процесі навчання. Під мотивацією вчений розуміє «генетичне бажання людини до самореалізації в певних видах діяльності у відповідності до її вроджених нахилів і здібностей» [1, с.34]. Оскільки найбільший вплив на мотивацію студента до навчання має викладач, його бажання та вміння застосовувати інноваційні технології у процесі викладання дисципліни є не менш важливим фактором, ніж мотивація студента.

Технологія комбінованого навчання (КН) вимагає від викладача високого рівня гнучкості у доборі навчального матеріалу, методів і засобів навчання. Вона спрямована на реалізацію різноманітних форм взаємодії студента і викладача у процесі навчання, що дає можливість забезпечити значну індивідуалізацію та високий ступінь керованості навчального процесу. Тому визначення чинників, які впливають на готовність викладача до використання елементів цієї технології у своїй професійній діяльності є одним з ключових аспектів організації ефективного навчального процесу.

Метою цієї статті є визначити мотиви, які впливають на готовність викладача іноземних мов до роботи в умовах комбінованого навчання.

Уміння викладача оптимізувати навчальний процес шляхом більш ретельного відбору навчального матеріалу, його постійного оновлення та адаптації до рівня знань студентів, роз'яснення студентам методики опрацювання навчального матеріалу, рекомендації щодо планування та організації самостійної роботи позитивно впливають на процес засвоєння знань. Не менш важливим є і уміння викладача стимулювати навчально-пізнавальну діяльність студентів шляхом залучення їх до спільної творчої роботи над матеріалом, використовуючи різні методи навчання (словесні, наочні, практичні, репродуктивні, пошукові, проблемні, тощо), а також методи емоційного стимулювання і формування пізнавального інтересу до предмета навчання. Власне від викладача залежить чи буде зростати поточна мотивація студента і чи вона перейде на рівень абсолютної сформованості потреби вивчати предмет самостійно, без постійного нагляду і контролю результатів успішності.

Мотивація викладача залежить від ряду зовнішніх та внутрішніх чинників. До зовнішніх чинників належать дві групи мотивів: організаційно-методичні та особистісно-професійні.

До групи організаційно-методичних мотивів відносяться:

- наявність у навчальному закладі відповідної інфраструктури (апаратного та програмного забезпечення, доступу до Інтернету) для організації КН;
- наявність кваліфікованої технічної підтримки процесу КН;
- наявність навчально-методичних матеріалів, розроблених для використання в умовах КН;
- наявність навчальних планів та програм, які регламентують використання технології КН у процесі викладання однієї дисципліни чи циклу дисциплін;
- можливість отримувати фахові консультації у процесі розробки та викладання курсу іноземної мови фахового спрямування.

Багато сучасних вищих навчальних закладів достатньо добре устатковані комп'ютерною технікою та іншими пристроями, які дають можливість викладачеві зробити процес навчання цікавим та інформативним. Але не в кожному закладі вищої освіти розуміють важливість застосування сучасних засобів для навчання мови. Оскільки не кожен викладач іноземної мови здатний забезпечити безперешкодне функціонування пристроїв та правильно організувати роботу через Інтернет, йому потрібна технічна допомога на занятті. Це створює певні незручності, особливо якщо для цього потрібно залучати технічно грамотного спеціаліста з іншого відділу. Щоб уникнути цієї проблеми викладачеві іноземної мови треба навчитися користуватися програмним

забезпеченням і вміти самостійно обслуговувати техніку (комп'ютери, проектори, інтерактивну дошку).

На сьогоднішній день не існує стандартних навчальних планів і програм, які мають регламентувати використання технології КН у процесі викладання іноземної мови. Ця ситуація має свої позитивні і негативні сторони. Позитивним є той факт, що викладач, враховуючи реальні знання і можливості своїх студентів, сам вирішує, в якому вигляді матеріал буде краще сприйматися і засвоюватися. Це дає йому можливість реалізувати свій творчий потенціал і зробити свої заняття справді цікавими і неординарними. У цій ситуації важливими є організаційно-методичні уміння викладача, а саме уміння:

- чітко пояснити студентам мету навчання і результати, яких вони мають досягти, використовуючи різні методи і засоби навчання;
- правильно збалансовувати різні форми навчального контенту;
- варіювати складність навчального контенту та його посиленість для студентів;
- уникати дублювання подачі матеріалу;
- правильно організовувати самостійну та групову роботу студентів і стимулювати їх взаємодію у процесі навчання;
- розраховувати приблизний час роботи над кожним завданням і відповідно до цього підбирати завдання для аудиторної, самостійної чи групової роботи.
- передбачати труднощі, які можуть виникнути під час роботи над навчальним матеріалом і бути готовим їх усунути;
- сформулювати свої вимоги до процесу роботи над навчальним курсом і контролювати їх виконання.

Негативною стороною відсутності готового планування курсу КН є ймовірність, що викладач з невеликим досвідом роботи не зможе правильно організувати роботу студентів і це завадить їм освоїти навчальний матеріал у повному обсязі і на відповідному рівні. Ще однією проблемою для недосвідченого викладача може стати складність тематики спеціалізованого курсу з іноземної мови за професійним спрямуванням. Ці проблеми частково вирішуються у ході консультацій з колегами та фахівцями з профільюючих дисциплін, але вони не сприяють підвищенню мотивації викладача до застосування технології КН у педагогічній роботі. Тому проблема планування роботи при комбінованому навчанні потребує детального обґрунтування і розробки.

Друга група охоплює внутрішні чинники, які формують мотивацію викладача та особистісно-професійні мотиви, які вказують на клімат в колективі, значимість і пріоритети кожного викладача та можливість досягти особистого успіху при виконанні професійних обов'язків.

До внутрішніх чинників належать:

- особистий досвід;

- психологічна готовність до сприйняття нового у своїй професійній діяльності;
- внутрішня потреба до постійного самовдосконалення через навчання впродовж життя;
- гнучкість у прийнятті рішень (зокрема щодо організації навчального курсу та методики проведення занять);
- уміння переборювати труднощі (при роботі з незнайомою технікою чи з професійно-орієнтованим навчальним матеріалом);
- розуміння необхідності підпорядковувати свою роботу загальним цілям професійно-орієнтованого навчання та виховання із врахуванням індивідуальних потреб кожного студента.

Внутрішні чинники, які впливають на мотивацію викладача використовувати новітні технології у своїй професійній діяльності зумовлені здебільшого досвідом і психологічними характеристиками особи викладача.

Для визначення особистісно-професійних мотивів нами було використано адаптований мотиваційний тест Герцберга в якому були виділені такі групи мотивів:

- фінансові мотиви;
- визнання від колег і заохочення від керівництва;
- відповідальність за виконану роботу;
- відносини з керівником;
- кар'єра;
- досягнення особистих успіхів у роботі;
- зміст професійної діяльності (методика викладання);
- співробітництво з колегами і студентами.

Нами було проведено опитування серед викладачів іноземних мов ВТНЗ з метою визначити їх готовність працювати в умовах комбінованого навчання. Результати тесту показали, що на першому місці стоять мотиви, безпосередньо пов'язані з виконанням професійних обов'язків, на другому місці ті, які впливають на ефективність роботи з колегами і студентами. Третє і четверте місця посіли мотиви, які пов'язані з особистими успіхами та можливостями кар'єрного росту, в той час як фінансові мотиви опинилися тільки на п'ятому місці, а відповідальність за виконану роботу, вимога керівника, визнання колег і заохочення від керівництва відповідно опинилися в кінці списку.

Висновок. Такий розподіл мотивів свідчить про потребу викладачів іноземних мов використовувати комп'ютерні засоби та інноваційні технології навчання у професійній діяльності. Однак недооцінка викладачами ступеня своєї відповідальності за виконану роботу викликає сумніви у їх готовності до роботи в умовах комбінованого навчання. За таких умов технічна та організаційно-методична підготовка викладача до

роботи з цією технологією навчання є дуже важливим фактором забезпечення якісного та ефективного результату її застосування.

Література:

1. Беспалько В. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Маслоу А. Мотивация и личность / Абрахам Г. Маслоу ; [пер. А. Татлыбаевой] . – СПб. : Евразия, 1999. – 479 с.
3. Морська Л. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 ; 13.00.02 / Лілія Морська ; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2008. – 573 с.
4. Мусійовська О. Аналіз навчального матеріалу для формування іншомовних професійно-комунікативних компетенцій // Теорія і практика освіти в сучасному світі. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 13-14 листопада 2015 року). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015.– С. 119-122.
5. Рубинштейн С. Основы общей психологии / С. Рубинштейн ; сост. К. Абульханова-Славская, А. Брушлинский. – СПб. : Питер Ком, 1998. – 705 с.
6. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В.Кухаренко, С. Березенська, К. Бугайчук, Н. Олійник, Т. Олійник, О. Рибалко, Н. Сиротенко, А.Столяревська; за ред. В. Кухаренка – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. – 284 с.
7. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. В 2-х томах. Пер. с нем. / Хайнц Хекхаузен. – М. : Педагогика, 1976. – 864 с. – Т.2. – 392 с.
8. Шуневич Б. Комбіновані технології викладання іноземних мов для підготовки фахівців у сфері цивільного захисту // Сучасний стан цивільного захисту України та перспективи розвитку: Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ, ІДУЦЗ, 2017. – С. 508-510.